

Богослов'я

УДК 271.4(477)-5-74

DOI <https://doi.org/10.52761/3041-1777.2025.20.1>

ВПЛИВ МИРОСЛАВА-ІВАНА ЛЮБАЧІВСЬКОГО НА ПРАВОТВОРЕННЯ В УКРАЇНСЬКІЙ ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКІЙ ЦЕРКВІ

Олег КАСЬКІВ

*доктор наук з богослов'я, професор,
ректор ПЗВО «Івано-Франківська академія Івана Золотоустого»,
професор кафедри богослов'я, директор і науковий співробітник Науково-
дослідного інституту канонічного права та богословських наук
вул. Софрона Мудрого, 22, м. Івано-Франківськ, 76019, Україна
e-mail: kaskiv.o@ifai.z.edu.ua
ORCID: [0000-0003-1304-9463](https://orcid.org/0000-0003-1304-9463)*

Бібліографічний опис статті: Каськів О. (2025). Вплив Мирослава-Івана Любачівського на правотворення в Українській Греко-Католицькій Церкві. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія.* 20, 6–13. <https://doi.org/10.52761/3041-1777.2025.20.1>

У статті здійснено богословський аналіз впливу діяльності Глави УГКЦ Мирослава Івана Любачівського на правотворення в даній Церкві. Після повернення в Україну у 1991 р. очолив відродження Церкви. За висновками дослідників постаті Любачівського, а також церковних діячів, він став символом виходу УГКЦ з підпілля. Універсальність та багатогранність мислення, широкий світогляд, саме час змусив Любачівського бути не лише душпастирем, але політиком в період, коли радикалізм означав би лише загострення конфліктів. Глава УГКЦ змушений був маневрувати між Ватиканом, “підпільниками”, офіційною позицією тогочасної влади і водночас постійно приймати рішення, які б у подальшому сприяли розвитку УГКЦ. Для розвитку Церкви важливо було розпочати процес правотворення УГКЦ, тобто створення свого партикулярного (помісного) права. Глава Церкви розпочав правотворення через скликання Соборів, Синодів та в перше в історії церковного законодавства створив комісію по правотворенні в УГКЦ.

Ключові слова: УГКЦ, партикулярне право, собор, синод, правотворення.

Oleg Kaskiv

*Doctor of Theology, Professor,
Rector of the PHEI «Ivano-Frankivsk Academy of Ivan Zolotoustyj»,
Professor of the Department of Theology studies, Director and Research Fellow of
the Research Institute of Canon Law and Theological Sciences*

Sofron Mudryy str., 22, 76019, Ivano-Frankivs'k, Ukraine

e-mail: kaskiv.o@ifaiz.edu.ua

ORCID: [0000-0003-1304-9463](https://orcid.org/0000-0003-1304-9463)

THE INFLUENCE OF MYROSLAV-IVAN LIUBACHIVSKYI ON LAW-MAKING IN THE UKRAINIAN GREEK CATHOLIC CHURCH

The article presents a theological analysis of the influence of the activity of the Head of the Ukrainian Greek Catholic Church, Myroslav-Ivan Liubachivskyi, on law-making in this Church. After returning to Ukraine in 1991, he led the revival of the Church. According to the conclusions of researchers of Liubachivskyi's life and activity, as well as Church figures, he became a symbol of the Ukrainian Greek Catholic Church's emergence from the underground. The universality and multifaceted nature of his thinking, his broad worldview, and the spirit of the time itself compelled Liubachivskyi to be not only a pastor, but also a politician during a period when radicalism would have meant only the intensification of conflicts. The Head of the Ukrainian Greek Catholic Church was forced to maneuver between the Vatican, the "catacomb" faithful, and the official position of the authorities of that time, while at the same time constantly making decisions that would further contribute to the development of the Ukrainian Greek Catholic Church. For the development of the Church, it was important to initiate the process of law-making within the Ukrainian Greek Catholic Church, that is, the creation of its own particular (local) law. The Head of the Church began law-making through the convocation of Councils and Synods and, for the first time in the history of ecclesiastical legislation, established a commission for law-making in the Ukrainian Greek Catholic Church.

Key words: *Ukrainian Greek Catholic Church; particular law; council; synod; law-making.*

Постановка проблеми. Святіший Отець Іван-Павло II в Апостольській Конституції «Священні канони» від 18 жовтня 1990 року, проголошуючи Кодекс Канонів Східних Церков, зазначив наступне: «...нинішній Кодекс передає партикулярному праву окремих Церков свого права все те, що не вважається обов'язковим для загального добра всіх східних Церков. Тому в цих справах, згідно з нашим задумом, ті, що мають законодавчу владу в окремих Церквах свого права, повинні якнайскоріше подбати про спеціальні норми, враховуючи традиції власного обряду та приписи II-го Ватиканського собору». Правотворення в УГКЦ в період Глави УГКЦ Мирослава Івана Любачівського є важливим моментом у розвитку помісного права УГКЦ. Глава УГКЦ зробив велечезний вклад щоб розпочати процес правотворення в УГКЦ.

Мета. Ставить собі за мету дослідити вплив Глави УГКЦ Мирослава Івана Любачівського на розвиток правотворення через собори та синоди¹.

¹ Дана стаття виконується в рамках комплексної теми науково-дослідної роботи кафедри богослов'я, науково-дослідного інституту канонічного права та богословських наук та науково-дослідного інституту капеланства:

Виклад основного матеріалу. Блаженніший Мирослав Іван, ставши Главою УГКЦ, після смерті патріарха Йосифа Сліпого, бере на себе розпочату ним працю, а саме: праця над визнанням патріархату для УГКЦ, працею над правотворенням, скликанням соборів та синодів УГКЦ, створення нових єпархій, екзархатів, духовних навчальних закладів.

Синод УГКЦ 1991 року зробив перший крок для пізнання один одного між єпископами, адже владики з України і діаспори зустрілися чи не вперше. Вартує відзначити, що ситуація докорінно змінилася після повернення блаженнішого Мирослава Івана Любачівського в Україну, та його вирішального рішення розбудувати Церкву в Україні, перебуваючи тут постійно. Розпочавши в Україні свій сталий побут, Мирослав Іван Любачівський побачив та усвідомив, Церква в діаспорі та Церква в Україні, яка тільки вийшла з підпілля думають по-різному, їхнє бачення розвитку є дуже відмінне. Тому що, за час підпілля між ними виникло культурно-історичне провалля і перспективи розвитку двох сторін єдиної Церкви було важко поєднати. Тому перші Синоди, під приводом блаженнішого Мирослава Івана Любачівського, мали за мету створення єпископами однієї концепції міркувань та планів розвитку Церкви, як одного організму [12, с. 219-224].

Проголошення незалежності України, а також з запровадження Кодексу Канонів Східних Церков, зробили крок для відновлення і розвитку УГКЦ, позаяк із сучасними обставинами і викликами, появилася джерельна канонічна основа щодо розвитку Церкви та пошук джерельної бази, кодифікація свого права.

Беручи до уваги рішення II Ватиканського собору, Кодесу Канонів Східних Церков, Синод УГКЦ на основі джерел та традиції розпочав кодифікацію партикулярного права. Згідно Кодесу Канонів Східних Церков єдиним законодавчим органом є синод, тому закономірно що Глава УГКЦ разом із синодом розпочали поважну працю щодо творення свого права, а також утворення різних комісій, які мають розпрацьовувати тематику діяльності УГКЦ [1, 171-186; 6.].

На початку 90-років УГКЦ на чолі із Главою УГКЦ трудилися над глобальним розвитком Церкви, творили нові єпархії, екзархати, різні структури, навчальні заклади, благодійні організацій, тощо.

Важливе місце в житті Церкви мали Патріарші Собори УГКЦ, скликані Мирославом Іваном Любачівським в 1996 та 1998 рр. Через слабке здоров'я головував на соборах єпископ Любомир Гузар. З метою обговорення усією церковною спільнотою найважливіших питань релігійного і суспільного життя: навчання і виховання у вірі, духовного відродження та соціального служіння [2, с. 4-8].

Після повернення Глави УГКЦ в Україну у жовтні 1996 р., Верховний

«Богословські аспекти духовного зцілення в контексті кризових ситуацій сучасного українського суспільства», термін виконання – з 01 жовтня 2025 р. по 30 вересня 2030 р. (затверджено рішенням Вченої ради Академії, протокол №2 від 19.09.2025 р.). <https://ifaiz.edu.ua/novyny/1445-naukova-diialnist-kb-2.html>

Архієпископ, М. Любачівський скликав Собор УГКЦ. “Скликав я цей Собор - звертався Блаженніший у привітальнім слові до його учасників, - щоб докладно розглянути наші недуги й нестачі, шукати для них найкращих засобів для лікування у нашого вічно Милосердного Самарянина - Ісуса Христа... Нам треба знайти дороги до обнови душ, способи відкрити двері для благодатного Христового Слова і Євангелії...” [9, с. 6].

У Соборі взяли участь усі ієрархи України і діаспори, які звітували про діяльність єпархій і екзархатів. Головним гаслом Собору спочатку було: “Моральне і духовне відродження України і екуменізм”. Глава Церкви, зважаючи на релігійну ситуацію в Україні, визначив основні постулати діяльності: реалізм, відвагу й сміливість, вираженість та екуменічне думання. Він ставив завдання шукати ефективні шляхи для духовного оновлення мирян, оздоровлення сім'ї, виховання молоді. Глава Церкви закликав духовенство поширювати гуманні ідеї християнства серед народу, який перебув десятиліттями під впливом комуністичної ідеології, “коли за життєву засаду ставили боротьбу класів і революцій замість миру і свободи”, закликав до наполегливої праці і терпіння, “щоб привести велику руїну до ладу і належного стану”. Від імені уряду України синод уперше привітав голова Держкомітету України в справах релігій А. Коваль, який побажав ієрархам “великої наснаги на ниві відродження духовності і національної самосвідомості, утвердження в суспільстві миру та злагоди, успіхів в душпастирській діяльності на благо церкви і Української держави” [8, с. 280].

Рішення Патріаршого Собору були затверджені на Синоді єпископів цього ж року: “Синод повторює своє рішення продовжувати усильні змагання за визнання патріархату нашої Церкви” [10, с. 39.].

В 1998 році відбулась II сесія Патріаршого Собору присвячена темі “Роль і місце мирян у Церкві”. На цьому Соборі, владою, делегованою Мирославом Іваном Любачівським, головував владика Любомир Гузар. На порядку денному розглядались питання:

1. Церква є одна, і в ній є ми;
2. Церква і світ;
3. Організація життя мирянських спільнот і рухів;
4. Сім'я та її завдання в ділянці християнізації народу;
5. Співпраця і взаємовідносини між ієрархією та мирянами.

Наголошувалося на недостатній активності мирян в житті Церкви та необхідності нових форм співпраці між священниками та вірними тощо [7].

З початком проголошення незалежності України оживляється соборне життя в УГКЦ, як на рівні єпархій, так і на патріаршому рівні. Церква соборно діє та соборно вирішує свої питання. Після аналізу соборових резолюцій, патріарших соборів та єпархіальних соборів, в період Мирослава Івана Любачівського можна побачити такі позитиви відносно соборного мислення Церкви, а саме:

1. Відчуття соборності Церкви;

2. Резолюції собору як відчитування духу мирян, священства, монашества;
3. Вирішення важливих питань у даній місцевості (єпархія, екзархат);
4. Вплив на розвиток катехитичного служіння;
5. Вплив на розвиток соціального служіння;
6. Розвиток різних форм апостоляту: пенітенціарного, лікарняного, військового, шкільного;
7. Популяризація біблійного читання;
8. Участь Церкви у масмедійному просторі.

Таким чином, Глава УГКЦ Мирослав Іван Любачівський скликаючи Собори намагався оживити соборне мислення у парафіях, єпархіях, екзархатах та таким чином оживив соборне думання в УГКЦ.

Глава УГКЦ Мирослав Іван Любачівський кожного року скликав Синод Єпископів УГКЦ, який згідно Кодексу Канонів Східних Церков є єдиним законодавчим органом в УГКЦ і тільки він може творити своє право. У зв'язку з тим, що ККСЦ є спільним кодексом для багатьох Східних Церков, дуже часто в ньому міститься посилання на партикулярне право кожної окремої Церкви свого права, яке мало б подати детальніші норми стосовно певних справ чи рішень. Текст “Кодексу Канонів Східних Церков” (Codex canonum ecclesiarum orientalium) був проголошений Папою Іваном Павлом II в апостольській конституції *Sacri Canonis* від 18 жовтня 1990 року і набрав чинності 1 жовтня 1991 року [10].

Актуальне партикулярне право розвивалось поетапно, в рамках розвитку синодальності в УГКЦ, так на другому синоді 1980 р. перший раз в історії УГКЦ йшлося про комісію по збору документів та матеріалів (джерел) партикулярного права УГКЦ, хоча Синод не призначив членів комісії. Через 5 років комісія почала діяти. Синод 1983 р. займався кодифікацією Права Східних Церков і закликав єпископів передати схеми до ККСЦ не лише через латинські єпископські конференції, але також через Верховного Архієпископа, щоб він міг включити їхні пропозиції до пропозицій від імені УГКЦ [4, с. 31].

В 1985 р. очолив синодальну комісію єпископів УГКЦ з підготовки партикулярного права Владика Єронім Химій. Він був першим, хто почав розробляти кодифікацію Партикулярного права. Саме з 1985 р. розпочався процес пошуків джерел Партикулярного права. Синод 1987 р. підтвердив роботу комісії і поручив їй продовжити збір джерел. В 1989 році владика Єронім Химій розробив Перший проект Партикулярного права і розіслав його всім єпископам УГКЦ і спеціалістам з канонічного права. У даному проекті були цитати з ККСЦ або ж пропозиції стосовно тих чи інших канонів [5, с. 17].

Синод Єпископів УГКЦ у Римі 1995 року схвалив “Статут Синоду Єпископів УГКЦ”. Було затверджено синодальні комісії, в тому числі і партикулярного права. Робота над проектом партикулярного права УГКЦ продовжувалась. До складу Синодальної Комісії партикулярного права УГКЦ увійшли Владика: Володимир Паска, Роман Даниляк, Юліан Гбур [5, с. 17].

У 1996 р. Синод єпископів УГКЦ у Львові встановив Синодальну

Канонічну комісію, яка повинна була опрацювати партикулярне право УГКЦ. Її учасниками стали Владики: В. Паска, Р. Даниляк, С. Мудрий. У 1997 р. Синод Єпископів УГКЦ призначив додатково у Синодальну Канонічну Комісію для завершення опрацювання партикулярного права УГКЦ нових членів: о. Йосифа Андріішина, о. Михайла Квятковського, о. М. Димида, о. Едмунда Пшекопа [Див. 10].

У 1998-1999 роках на Синодах у Львові-Крехові відбулося постатейне обговорення та голосування кожного канону Партикулярного права. Даний проект був поданий до опрацювання до наступного Синоду. У 2000 р. Синод у Бучачі вперше прийняв Партикулярне право УГКЦ та доручив Верховному Архієпископу подбати про час і спосіб його проголошення. Логічним продовженням стало затвердження на Синоді у Львові у 2001 р. канонів 1-146 Партикулярного права УГКЦ та опублікування його у журналі “Благовісник” для загального ознайомлення та додаткового опрацювання [3, 104-130].

Партикулярне право складалося з 146 канонів, які деталізували окремі титули ККСЦ та вносили певні корективи та уточнення. Таким чином, під час діяльності Глави УГКЦ Мирослава Івана Любачівського, було практично виконано ще одне важливе завдання Церкви – збір джерел права та кодифікація та затвердження Партикулярного права у першій редакції.

Існуюче партикулярне право розвивалось поетапно, в рамках розвитку синодальності в УГКЦ. Розпочалося його написання з 1985 р. з початком роботи Комісії зі збору документів та матеріалів (джерел) партикулярного права УГКЦ, продовжилось у 1995 р. з утворенням синодальної Комісії партикулярного права. Розвиток Партикулярного права УГКЦ триває і по сьогодні, проте основу було закладено протягом 80-90-х років ХХ століття. В різні роки проект Партикулярного права створювали Владики УГКЦ Єронім Химій, Володимир Паска, Роман Даниляк, Юліан Гбур, Софрон Мудрий, також о. Йосиф Андріішин, о. Михайло Квятковський, о. д-р М. Димид, о. д-р Едмунд Пшекоп, які мали великий досвід. Важливою залишалася позиція, самого Мирослава Івана Любачівського у баченні ним в цілому юридичного статусу УГКЦ як Помісної Церкви.

Висновки. Блаженніший Мирослав Іван Любачівський був Главою Української Греко-Католицької Церкви з 1984 - 2001 рік. Після повернення в Україну 1991 р. очолив відродження Церкви. За висновками дослідників постаті Любачівського, а також церковних діячів, він став символом виходу УГКЦ з підпілля. Універсальність та багатогранність мислення, широкий світогляд, знання мов, вміння слухати інших допомогли йому поєднати дві гілки в УГКЦ, а саме діаспору і Україну.

За майже десять років вільного існування УГКЦ в Україні Мирослав Іван запропонував власне бачення еклезіології її помісного існування як в Україні, так поза межами держави. Відносини з іншими Помісними Церквами Сходу і Заходу Любачівський пропонував будувати на партнерських засадах сопричастя Церков-Сестер. В час коли Мирослав Іван був Главою УГКЦ розпочався процес

правотворення в Церкві, скликанні собори, синоди, синодальні комісії зробили великий вплив на розвиток правотворення в УГКЦ і як наслідок проголошення Партикулярного права.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Декрет про Східні католицькі Церкви (Orientalium Ecclesiarum - "Східних Церков") // Документи Другого Ватиканського Собору. Львів: Свічадо, 1996. С. 171-186.
2. Документи Патріаршого собору Української Греко-Католицької Церкви / Видання секретаріату синоду єпископів УГКЦ. Львів: Свічадо, 1998 . 325 с.
3. Канони партикулярного права Української Греко-Католицької Церкви // Благовісник Верховного Архієпископа Української Греко-Католицької Церкви Блаженнішого Любомира Кардинала Гузара. Львів, 2001. Ч. 1. С. 104-130.
4. Каськів О. Історично-юридичний розвиток Партикулярного права УГКЦ в світлі Кодексу Канонів Східних Церков. Рим, 2000. 99 с.
5. Каськів О. Розвиток партикулярного права УГКЦ 1596-2006 рр. // Науковий вісник "Добрий пастир". 2007. № 1. С. 10-20.
6. Кодекс Канонів Східних Церков / Пер. з лат. Й. Кобіва. Львів, 1995. 471с.
7. Матеріали II Сесії Патріаршого Собору Української Греко-Католицької Церкви "Роль і місце мирян в церкві" "Пізнай самого себе!". Львів, 1998. 23-30 серпня. - Режим доступу: www.laitvugcc.org.ua/ugcc/doc/uk.html?.../Materialv%20Soboru%20pr...
8. Марчук В. Церква, духовність, нація. Українська греко-католицька церква в суспільному житті України ХХ ст. Івано-Франківськ: Плай, 2004. 464 с.
9. Привітання Соборові Української Греко-Католицької Церкви / Документи Патріаршого Собору Української Греко-Католицької Церкви. перша сесія, жовтень 1996 рік. Львів: "Свічадо", 1998. 325 с.
10. Рішення і постанови Синодів Єпископів Української Греко-Католицької Церкви 1989-1997 років. Львів: Видання "Благовісника", 1998. 78 с.
11. Рішення і постанови Схвалені Синодом Єпископів Української Греко-Католицької Церкви, що відбувся у Крехові-Львові з 14-го по 20-те вересня 1997 р. Б. [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://risu.org.ua/ua/index/resources/church> doc/ugcc doc/44217/
12. Шафран Р. Синоди Києво-Галицької митрополії 1596-1991 років: організаційно-душпастирський аспект. Львів: Свічадо, 2008. 296 с.

REFERENCES:

1. Dekret pro Skhidni katolytski Tserkvy (Orientalium Ecclesiarum - "Skhidnykh Tserkov") // Dokumenty Druhoho Vatykanskooho Soboru. - Lviv: Svichado, 1996.-S. 171-186.
2. Dokumenty Patriarshoho soboru Ukrainskoi Hreko-Katolytskoi Tserkvy, // Vydannia sekretariatu synodu yepyskopiv UHKTs. - Lviv: Svichado, 1998 . - 325 s.

3. Kanony partykuliarnoho prava Ukrainskoi Hreko-Katolytskoi Tserkvy // Blahovisnyk Verkhovnoho Arkhyiepyskopa Ukrainskoi Hreko- Katolytskoi Tserkvy Blazhennishoho Liubomyra Kardynala Huzara. - Lviv, 2001.-Ch. 1.-S. 104-130.
4. Kaskiv O. Istorychno-iurydychnyi rozvytok Partykuliarnoho prava UHKTs v svitli Kodeksu Kanoniv Skhidnykh Tserkov. - Rym, 2000. - 99 s.
5. Kaskiv O. Rozvytok partykuliarnoho prava UHKTs 1596-2006 pp. // Na-ukovyi visnyk "Dobryi pastyr". - 2007- №1. - S. 10-20.
6. Kodeks Kanoniv Skhidnykh Tserkov / Per. z lat. Y. Kobiva. - Lviv, 1995. - 471s.
7. Materialy II Sesii Patriarshoho Soboru Ukrainskoi Hreko- Katolytskoi Tserkvy "Rol i mistse myrian v tserkvi" "Piznai samoho sebei!". - Lviv. - 1998. - 23-30 serpnia. - Rezhym dostupu: [www.laitvugcc.org.ua/ugcc doc uk.html?.../Materialv%20Soboru%20pr...](http://www.laitvugcc.org.ua/ugcc/doc/uk.html?.../Materialv%20Soboru%20pr...)
8. Marchuk V. Tserkva, dukhovnist, natsiia. Ukrainska hreko-katolytska tserkva v suspilnomu zhytti Ukrainy XX st. [Tekst]. - Ivano- Frankivsk: Plai, 2004. - 464 s.
9. Pryvitannia Soborovi Ukrainskoi Hreko - Katolytskoi Tserkvy / Do-kumenty Patriarshoho Soboru Ukrainskoi Hreko - Katolytskoi Tserkvy. persha sesiia, zhovten 1996 rik. - Lviv: "Svichado", 1998. - 325 s.
10. Rishennia i postanovy Synodiv Yepyskopiv Ukrainskoi Hreko- Katolytskoi Tserkvy 1989-1997 rokiv. - Lviv: Vydannia "Blahovisnyka", 1998. - 78 s.
11. Rishennia i postanovy Skhvaleni Synodom Yepyskopiv Ukrainskoi Hreko- Katolytskoi Tserkvy, shcho vidbuvsia u Krekhovi-Lvovi z 14-ho po 20-te veresnia 1997 r. B. [Elektronnyi resurs] /- Rezhym dostu-
nv:<http://risu.org.ua/ua/index/resources/church doc/ugcc doc/44217/>
12. Shafran R. Synody Kyievo-Halytskoi mytropolii 1596-1991 rokiv: orhanizatsiino-dushpastyrskyi aspekt. - Lviv: Svichado, 2008. - 296 s.

*Стаття надійшла до редакції 09.12.2025 р.
Стаття рекомендована до друку 23.12.2025 р.*